

Závěr

Tato práce analyzuje problematiku kontrolních mechanismů v právu životního prostředí Evropského společenství. Vedle kategorizace těchto mechanismů a jejich zhodnocení s ohledem na jejich účinnost a využití v praxi, nabízí tato práce několik úvah *de lege ferenda* týkající se možnosti zlepšení současného stavu implementace, prosazování a aplikace práva životního prostředí.

Problematika kontrolních mechanismů je velmi nová. Vědecká, akademická a politická veřejnost se jí začala zabývat teprve v nedávné minulosti v souvislosti s řešením nedostatků vyplývajících ze špatné implementace a aplikace práva životního prostředí. Ve stávající literatuře zatím neexistuje ustálená definice pojmu *kontrolní mechanismy*, jejich kategorizace či podrobnější rozbor. Definice navržená v této práci vymezuje kontrolní mechanismy jako nástroje, opatření a metody, napomáhající správné aplikaci práva v oblasti životního prostředí. Za základní kritérium pro jejich kvalifikaci do tří skupin -kontrolních mechanismů *mimosoudních, soudních a sankčních* – bylo vzato jejich postavení v právním řádu.

Úvod do problematiky kontrolních mechanismů poskytuje první kapitola zabývající se vývojem problematiky implementace a prosazování práva životního prostředí. Snahy o zvýšení efektivity kontrolních mechanismů v sobě odrážejí reakce jednotlivých institucí Evropské unie na problémy s implementací nadnárodních právních norem. Z orgánů EU je v této oblasti nejaktivnější Evropská komise, která se snaží jednak racionalizovat právní materii životního prostředí a jednak zintenzivnit spolupráci s členskými státy v rámci implementační pomoci. Kompetence a vliv jednotlivých orgánů Evropského společenství a nevládních organizací při tvorbě a prosazování práva životního prostředí hrají rozhodující roli pro úvahy o zefektivnění kontrolních mechanismů. Stejně tak je důležité pochopení procesu implementace a prosazování jednotlivých právních aktů, což jsou aspekty, kterými se zevrubně zabývá druhá kapitola. Úspěch implementace a prosazování komunitárního práva závisí téměř výhradně na členských státech. Nárůst právních předpisů týkajících se ochrany životního prostředí Evropského společenství je však rychlejší než rozvoj kontrolních

mechanismů. Nedostatky v oblasti implementace a prosazování práva životního prostředí jsou tudíž logickým důsledkem nekonzistentní politiky Evropské unie.

Příčiny selhávání práva lze rozdělit do dvou skupin. Do první kategorie, která je společná všem oblastem komunitárního práva, můžeme zařadit např. nízké právní vědomí ve společnosti, nefungující správní strukturu daného členského státu, komplikovaný zákonodárný proces jak na evropské, tak i na vnitrostátní úrovni, nekvalitní právní předpisy apod. Nedostatky vznikající při implementaci a prosazování specificky práva životního prostředí jsou způsobeny především veřejnoprávním charakterem životního prostředí a s tím související formou ochrany, složitostí celého oboru postaveného na vědeckých poznatcích, které se neustále zpřesňují a mění, prioritami společnosti a finanční náročností provádění politiky životního prostředí. Deficity v této oblasti jsou ovlivněny celou řadou faktorů, počínaje tvorbou práva a konče účinností kontroly. Analýza příčin existujících deficitů a vlivu nástrojů, které regulují a kontrolují tuto oblast, představuje výchozí bod pro rozvoj této problematiky. Zjištění, z jakých důvodů nedošlo k implementaci práva, je základním předpokladem pro vytvoření nebo posílení již stávajících mechanismů, které by tento jev potlačily.

Kontrolní mechanismy musí působit na chování subjektů práva. Jejich funkcí je podpora dodržování práva a zároveň odhalení zodpovědných subjektů a jejich donucení v případě porušení právních předpisů. Kontrolní mechanismy by měly jednak podporovat dodržování práva prostřednictvím vzdělávání a spolupráce, jednak kontrolovat, zda je právo dodržováno a pak také účinně působit v okamžiku zjištění nedostatků. Správné zakotvení jasných práv a povinností subjektu, který se na kontrole podílí, je jedním ze základních kamenů efektivního kontrolního mechanismu. Právě v této oblasti jsou na evropské úrovni spatřovány největší nedostatky.

Dohled nad správným prováděním a aplikací komunitárního práva spadá podle Smlouvy o založení Evropského společenství do kompetence Evropské komise, která tak hraje v oblasti kontroly implementace komunitárního práva nejvýznamnější roli. Sama však nedisponuje žádnými nástroji, které by ji umožnily provádět faktickou kontrolu. Rozšíření kontrolních pravomocí Evropské komise nebo Evropské agentury pro životní prostředí je spatřováno jako zásadní prvek pro zlepšení implementace a dodržování práva Evropského společenství. Komise dosud provádí pouze kontrolu právní, při níž je odkázána na spolupráci

členských států. Pokud zjistí, že členský stát schválené právní předpisy neimplementoval nebo špatně aplikoval, může proti němu zahájit řízení pro porušení smlouvy. Komise přistoupí k tomuto řízení, pouze pokud stát prokazatelně zanedbal svou povinnost komunitární právo provést. S ohledem na náklady řízení a často i politickou situaci je řízení pro porušení smlouvy nástroj, který je používán pouze, selžou-li ostatní. Jeho účinnost byla doposud poměrně nízká. Zakotvení povinnosti zveřejňovat průběh tohoto řízení by mohlo částečně zvýšit jeho efektivitu. Síla dozorčí žaloby spočívá především ve vyvolání tlaku na daný členský stát, a to jak ze strany orgánů EU a jiných členských států, tak i veřejnosti. Komise i Evropský soudní dvůr by proto měly ještě více spolupracovat s médii a zveřejňovat přestupky jednotlivých států. Posílení transparentnosti v rozhodovacích procesech, ať již v rámci řízení pro porušení smlouvy nebo v zákonodárství, povede zároveň k větší důvěře v evropské instituce a komunitární právo.

K účinnosti řízení pro porušení smlouvy také přispívá ukládání sankcí podle článku 228 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství. Zvýšení pokut a penále je vhodným krokem směrem k motivaci států, aby právo životního prostředí dodržovaly. Ukládání pokuty současně s denním penále by mělo odradit členské státy od vypočítavého odkládání přijetí opatření na ochranu životního prostředí. I v tomto řízení by medializace případů mohla donutit představitele členských států, co nejrychleji odstranit protiprávní stav a zároveň zvýšit jejich politickou odpovědnost za to, že státu byla uložena pokuta. K zefektivnění celého procesu by přispělo, kdyby řízení o uložení sankce bylo zahajováno automaticky po uběhnutí určité lhůty od rozhodnutí v řízení o porušení smlouvy. Řízení o porušení smlouvy a ani řízení o uložení sankce podle článku 228 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství však neřeší konflikt vzniklý mezi občanem a vnitrostátními správními orgány a vzhledem ke své délce má velmi malý vliv na ochranu životního prostředí.

Občané mají na evropské úrovni jen omezenou možnost dovolat se dodržování environmentálního komunitárního práva pomocí řízení o předběžné otázce, které ve většině případů závisí na rozhodnutí vnitrostátního soudu a které je vzhledem ke zdoluhavosti soudního řízení nepříliš praktické. Široká veřejnost a nevládní organizace si mohou na nedodržování environmentálního práva stěžovat u orgánů Evropské unie, avšak z toho nevyplývá žádný postih pro členský stát,

který právo životního prostředí neprovádí nebo neprosazuje. Zda bude zahájeno proti členskému státu řízení pro porušení smlouvy vždy v konečném důsledku závisí na rozhodnutí Komise. Občan v těchto otázkách nemá v zásadě přístup k Evropskému soudnímu dvoru a je odkázán ve styku s orgány Evropské unie na mimosoudní mechanismy kontroly.

Kontrola veřejností a decentrální kontrolní mechanismy jsou v současné době považovány za účinnější a také ekonomičtější formu, jak prosadit právo životního prostředí. Občané a nevládní organizace zabývající se ochranou životního prostředí by měli být co možná nejaktivněji zapojeni do procesu kontroly aplikace komunitárního práva životního prostředí na lokální, regionální a celostátní úrovni. Proto všechny nástroje, které zjednodušují přístup veřejnosti k informacím o životním prostředí, jsou zásadního významu. I přes některé výhrady k Aarhuské úmluvě o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí představuje tento právní předpis ve většině členských států výrazné zlepšení situace. Aktivní šíření informací o životním prostředí správními orgány může významně zvýšit zájem veřejnosti o tuto problematiku. Zapojení médií, organizování informačních kampaní a zveřejňování informací týkajících se životního prostředí by mělo být samozřejmostí pro všechny úrovně správních orgánů. Podpora účasti veřejnosti na rozhodování o otázkách týkajících se životního prostředí představuje účinný kontrolní mechanismus vůči nedbalostem ze strany státní správy, ale i evropských orgánů. Možnost prosadit toto právo u soudu by mělo být nejen zaručeno legislativou, ale i podpořeno vzděláváním v této oblasti. Garance přístupu k soudu i v dalších otázkách týkajících se ochrany životního prostředí se zatím vyvíjí. Ochrana životního prostředí soudem nezáleží pouze na právních předpisech, ale také na změně profesionálního i osobního přístupu soudců v těchto otázkách a na kapacitách a prostředcích nevládních organizací, které by zastupovaly veřejnost v otázce ochrany životního prostředí.

Účinnou kontrolu si nelze představit bez sankcí. Členský stát musí nést odpovědnost za neprovedení environmentálních směrnic. Kromě řízení o porušení smlouvy a řízení podle čl. 228 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství, je možno proti státu, který neprovedl komunitární právo životního prostředí, podat žalobu na náhradu škody. Za škodu by měl být podle principů „znečišťovatel platí“ a „odpovědnosti původce“ odpovědný každý narušitel práva

životního prostředí. Členský stát je v určitých případech odpovědný za škodu i v případě, že komunitární směrnice nebyla dosud zakotvena v právu vnitrostátním. Směrnice však musí splňovat podmínky pro tzv. „přímý účinek.“ Tresty za porušení práva životního prostředí musí být s ohledem na často nemožnou návratnost stavu před vznikem škody dostatečně vysoké, aby potencionální škůdce odradily od protiprávního jednání již předem nebo aby alespoň bylo možno zmírnit následky takového porušení pomocí získaných finančních prostředků. Nejproblematictější otázkou této oblasti představuje dokazování příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a vznikem škody. Žalobce jen stěží prokazuje, že by škoda stejného rozsahu nenastala bez jednání žalovaného. Nahrazení institutu příčinné souvislosti ve vztahu k životnímu prostředí pravděpodobnostním hlediskem by napomohlo ke stíhání znečišťovatelů životního prostředí. Touto otázkou se však společnost začne zabývat až v okamžiku, kdy priorita ochrany životního prostředí dosáhne vyššího stupně než priorita právní jistoty.

Zajištění správné aplikace práva životního prostředí a jeho efektivní prosazování všemi aktéry je jedním z nejpálčivějších témat současného evropského zákonodárství. Základem úspěšné evropské politiky ochrany životního prostředí je především kvalitní a prosaditelný právní předpis. Dalším krokem ke kvalitní aplikaci právního předpisu je jeho správná transpozice a účinná implementace. Efektivní komunikace mezi orgány Společenství a členskými státy je v této fázi nezbytná. Pomoc Komise prostřednictvím právního poradenství ve formě setkání zodpovědných zástupců členských států se ukazuje jako velmi účinná. Kontrole a odezvě ve formě sankce za porušení práva by měla předcházet účinná implementační pomoc a spolupráce na evropské úrovni. Všechny kontrolní mechanismy musí být vzájemně propojeny, aby zaručily efektivitu celého regulačního rámce. Zároveň musí zahrnout co nejvíce aktérů na všech úrovních Společenství. Jedině souhrnný účinek všech opatření může být iniciátorem změny k lepšímu. Úkolem do budoucnosti je vytvořit provázaný systém kontrolních mechanismů, který by pokryl celou oblast související s ochranou životního prostředí a udržitelného rozvoje a tím přispěl ke zlepšení životního prostředí.

Seznam použité literatury

- Allkemper, L.: Wege zur Verbesserung des Individualschutzes im Vorabentscheidungsverfahren nach Art. 177 EG-Vertrag, in EWS 1994.
- Axelrod, S. R. - Downie, L., D. - Vig, J., N. (eds.): The Global Environment - Institutions, Law, and Policy, Washington D.C., 2005.
- Beyerlin, U.: Umweltvölkerrecht, München, 2000.
- Blume, J.-F. - Schmidt, A. - Zschiesche, M.: Verbandsklagen im Umwelt- und Naturschutz in Deutschland 1997-1999 – eine empirische Untersuchung, Unabhängiges Institut für Umweltfragen, 2001.
- Birnie, P. - Boyle, A.: International Law and the Environment, Oxford, 2002.
- Börzel, T., A.: Participation through Law Enforcement. The Case of the European Union., Presentation at the annual convention of the American Political Science Association, Washington, D.C., September 1-4, 2005.
- Bowles, Ch.: Promises to Keep: My Years in Public Service, 1941-1969, New York: Harper & Row, 1971.
- Casey-Lefkowitz, S. - Futrell, W., J. - Austin, J. - Bass, S.: The Evolving Role of Citizen in Environmental Enforcement, 1996.
- Cichowski, R.: "Litigation, compliance and European integration: The preliminary ruling procedure and EU nature conservation policy." in European Union Studies Association Conference in Madison, Wisconsin, 2001.
- Cohen, S.: Understanding Environmental Policy, New York, 2006.
- Collins, K. – Earnshaw, D.: The Implementation and Enforcement of European Community Environment Legislation, Environmental Politics, 1992.
- Comte, F.: Criminal Environmental Law and Community Competence, European Environmental Law Review, May 2003.
- De Sadeleer, N. - Roller, G. - Dross, M. (eds.): Access to Justice in Environmental Matters and the Role of NGOs. Empirical Findings and Legal Appraisal, Groningen: Europa Law Publishing 2005.
- De Sadeleer, N. - Roller, G. - Dross, M. (eds.): Access to Justice in Environmental Matters, Final Report, 2003.
- Dobson, A. - Bell, D.: Environmental Citizenship, Massachusetts, 2006.
- Dross, M.: Access to Justice in EU Member States, JEEPL 1/2005.

- Dusík, J.: Implementace práva životního prostředí Evropských Společenství do českého právního řádu – zkušenosti z pohledu judikatury Evropského soudního dvora, Praha 2001.
- Ebbesson, J.: Access to Justice in Environmental Matters in the EU, The Hague, 2002.
- Eco-Forum: Eine nachhaltige Verfassung für Europa, Berlin, 2003.
- Ehlermann, C-D.: Ein Plädoyer für die dezentrale Kontrolle der Anwendung durch die Mitgliedstaaten, in: Liber Amicorum Pierre Pescatore, 1987.
- Enge, E. – Malkenes, R. I.: Non-governmental Organisations at UNCED: Another Successful Failure? in Bergesen, O. H. – Parmann, G. (eds.): Green Globe Yearbook of International Cooperation on Environment and Development, Oxford, 1993.
- Epiney, A.: Dezentrale Umsetzungsmechanismen im gemeinschaftlichen Umweltrecht, ZUR 1996.
- Epiney, A. – Sollberger, K.: Zugang zu Gerichten und gerichtliche Kontrolle im Umweltrecht: Rechtsvergleich, völker- und europarechtliche Vorgaben und Perspektiven für das deutsche Recht, Umweltbundesamt, 2002.
- Everling, U.: Justiz im Europa von morgen, in Deutsche Richterzeitung, 1993.
- Faure, M.: European Environmental Criminal Law: Do we really need it?, European Environmental Law Review, January 2004.
- García, A. E.: El Derecho Ambiental de la Comunidad Europea, 2. vol., Madrid, 1993.
- Grant, W. – Matthews, D. – Newell, P.: The Effectiveness of European Union Environmental Policy, New York, 2000.
- Hawke, N.: Environmental Policy: Implementation and Enforcement, Burlington, 2002.
- Héritier, A.: Common Goods - Reinventing European and International Governance, Maryland, 2002.
- Hofman, C., H. - Türk, H., A.: EU Administrative Governance, Massachusetts, USA, 2006.
- Hoppe, W.: Umwelt, juristische Kurzlehrbuch für Studium und Praxi, München, 2000.
- Jachtenfuchs, M.: Die Problemlösungsfähigkeit der EU: Begriffe, Befunde, Erklärungen. in: Grande E. - Jachtenfuchs M.: Wie problemlösungsfähig ist die EU? Regieren im europäischen Mehrebenensystem. Baden-Baden, 2000.
- Jans, J. H.: European Environmental Law, 1995.

- Jendroska, J.: Aarhus Convention and Community Law: the Interplay, JEEPL 1/2005.
- Jordon, A. – Werksman, J.: Additional Funds, Incremental Costs and the Global Environment, in: Review of European Community and International Environmental Law, 1994, 3 (2-3), str.81-87.
- Killmer, A., B.: Designing Mandatory Disclosure To Promote Synergies Between Public And Private Enforcement, in: Making Law Work: Environmental Compliance and Sustainable Development, London, 2005.
- Knill, Ch. - Lenschow, A.: Compliance, Communication and Competition: Patterns of EU Environmental Policy Making and Their Impact on Policy Convergence, London, 2005.
- KPMG: "The Environmental Challenge and Small and Medium Sized Enterprises in Europe", The Hague: KPMG Consulting, 1997.
- Krämer, L. (ed.): European Environmental Law, Burlington, 2003.
- Krämer, L.: Defizite im Vollzug des EG-Umweltrechts und ihre Ursachen in Lübke-Wolf: Der Vollzug des europäischen Umweltrechts, Berlin, 1996.
- Krämer, L.: Direct Effect of EC Environmental Law, in Somsen, H. (ed.): Protecting the European Environment – Enforcing Environmental Law, London 1996.
- Krämer, L.: The Implementation of Community Environmental Directives within Member States: Some Implications of the Direct Effect Doctrine, Journal of Environmental Law, 3, Oxford, 1991.
- Krämer, L.: Discussions on Directive 2004/35 Concerning Environmental Liability, JEEPL 4/2005.
- Krämer, L.: European Environmental Law Casebook, London, 1993.
- Krämer, L.: Public Interest Litigation in Environmental Matters before European Courts, JEL 1996, 1 (3).
- Kremlis, G. - Dusík, J.: The challenge of the implementation of the environmental acquis communautaire in the new Member States v Making Law Work: Environmental Compliance and Sustainable Development, Londýn, 2005.
- Kružíková, E.: Ekologická politika a právo životního prostředí v Evropské unii, Praha 1997.
- Langenfeld, W.: Umweltschutz durch internationales Haftungsrecht, Berlin, 1999.
- Leinster, P. – Gray, J. - Howes, Ch. - Clark, R.: Compliance Promotion in the United Kingdom in Making Law Work: Environmental Compliance and Sustainable Development, London, 2005.

- Lenshow, A.: Environmental Policy v Wallace H., Wallace W. a Pollack M.: Policy-Making in the European Union, Oxford, 2005.
- Lughofer, S. - Lamport, Ch.: Das EU-Umwelthandbuch, Raabe, 1998.
- Macrory, R.: The Enforcement of Community Environmental Laws: Some Critical Issues, Common Market Law Review, 29, 1992.
- Malenovský, J.: Mezinárodní právo veřejné, třetí vydání, Brno 1993.
- Markowitz, K., J. – Michalak, K., Reeves, M.: Improving Environmental Compliance and Enforcement Through Performance Measurement: The INECE Indicators Project in Making Law work: Environmental Compliance & Sustainable Development, London, 2005.
- Mauer, O.: Allgemeines Verwaltungsrech, 9. Aufl., München, 1994.
- Naše společná budoucnost, Academia, Praha 1991.
- Nicolaides, Ph. - Oberg, H.: The Compliance Problem in the European Union, European Institute of Public Administration (EIPASCOPE), 1/2006.
- Oberthür, S. - Gehring, T.: Institutional Interaction in Global Environmental Governance, Massachusetts, 2006.
- Ondřej, J.: Means of Verification in the International Environmental Law, in Šturma, P.: Implementation and Enforcement of International Environmental Law, Praha 2002.
- Revesz, R., L. - Sands, P. - Stewart, R., B.: Environmental Law, the Economy and Sustainable Development, Cambridge, 2000.
- Rosenbaum, W., A.: Environmental Politics and Policy, CQ Press, Washington D.C., 2004.
- Russell, C., S. - Harrington, W. - Vaughan, J., W.: Enforcing Pollution Control Laws, Resources for the Future, Washington, D.C., 1986.
- Sach, K. – Simm, M.: Kontrolle der Durchführung und der Beachtung von Gemeinschaftsrecht v Hans-Weber Rengeling: Umweltschutz in der EU, Leinen, 2003.
- Shimshack, J., P. - Ward, M., B.: Regulator Reputation, Enforcement and Environmental Compliance, Journal of Environmental Economics and Management, 2005.
- Smith, A. and Kemp, R.: Small Firms and the Environment 1998 - A Groundwork Report, Groundwork, Birmingham, 1998.
- Smolek M.. Prosazování práva životního prostředí. AUC Iuridica č.1/2005. Praha. 2005.

- Stahl, M., M.: Using Indicators To Lead Environmental Compliance And Enforcement Programs, London, 2005.
- Tichý, L. – Arnold, R. – Svoboda, P.- Zemánek, J. – Král, R.: Evropské právo, Praha, 2004.
- The Compliance Strategy in the Netherlands, 7th INECE Conference Proceedings, 2005.
- Van Mark, M.: Die Politik- und Vollzugskosten der Umweltpolitik, Zeitschrift für angewandte Umweltforschung, Sonderheft 8/1996.
- Veit, K.: Review of Compliance under the Aarhus Convention: a Rather Unique Compliance Mechanism, 2005.
- Vig, J., N. - Faure, G., M.: Green Giants? Environmental Policies of the United States and the European Union, Massachusetts, 2004.
- Vogler, J.: The External Environmental Policy of the European Union, in Stokke, O. S. – Thommessen, O. B. (eds.), Yearbook of International Co-operation on Environment and Development 2003/2004, London, 2003.
- Wallace, H. - Wallace, W. - Pollack, M., A.: Policy-Making in the European Union, Oxford, 2005.
- Warleigh, A.: Democracy in the European Union, London, 2003.
- Wates, J.: The Aarhus Convention: Driving Force for Environmental Democracy, JEEPL 1/2005.
- Weale, A.: Democratic Citizenship and the European Union, Manchester, 2005.
- Wegener, B.: Vollzugskontrolle durch Klagerechte vor mitgliedstaatlichen Gerichten, Berlin 1996.
- Werner, J.: Das EU-Netzwerk für Umsetzung und Vollzug von Umweltrecht, Berlin, 1997.
- Williams, R.: The European Commission and the Enforcement of Environmental Law: An Invidious Position, Yearbook of European Law, 1995.
- Winter, G.: On the Effectiveness of the EC Administration: The Case of Environmental Protection, Common Market Law Review, 33, 1996.
- Wyatt, D.: Litigating Community Environmental Law – Thoughts on the Direct Effect Doctrine, Journal of Environmental Law, 10, str. 9 – 19.
- Zaelke, D. - Stilwell, M. - Young, O.: What Reason Demands: Making Law Work for Sustainable Development in Making Law Work: Environmental Compliance & Sustainable Development, London, 2005.

Internetové prameny

Centrum pro otázky životního prostředí	http://cozpc.cuni.cz/
Evropský parlament	http://www.europarl.europa.eu
Evropská agentura pro životní prostředí	http://www.eea.europa.eu
Wikipedia	http://cs.wikipedia.org
Institute for European Environmental Policy	http://www.ieep.org.uk
Manual of Environmental Policy	http://mep-online.com
European Union	http://europa.eu
European Commission	http://ec.europa.eu
European Ombudsman	http://www.euro-ombudsman.eu
World Conservation Union	http://www.iucn.org
Unabhängiges Institut für Umweltfragen	http://www.ufu.de
Info-Point Europa	http://www.infopoint-europa.de
Court of Justice of the European Communities	http://curia.eu.int
Environmental Law Alliance Worldwide	http://www.elaw.org
United Nations Environment Programme	http://www.unep.ch
European Environmental Bureau	http://www.eeb.org
Ministerstvo ČR životního prostředí	http://www.env.cz
Česká společnost pro právo životního prostředí	http://www.cspzp.cz
Český ekologický ústav	http://www.ceu.cz
International Network for Environmental Compliance and Enforcement	http://www.inece.org/
Implementation and Enforcement of Environmental Law (IMPEL)	http://ec.europa.eu/environment/impel/index.htm